

NOTITIE

RAAP-NOTITIE 5458

Plangebied Noordlandweg 6 te Midsland

Gemeente Terschelling
Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

RAAP

Archeologisch Adviesbureau

CULTUURHISTORIE

6250 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V.

Titel: Plangebied Noordlandweg 6 te Midland, gemeente Terschelling; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: 10 maart 2016

Auteur: drs. H.W. Veenstra

Projectcode: TEMI

Bestandsnaam: NO5458_TEMI.docx

Projectleider: drs. H.W. Veenstra

Projectmedewerkers: T.M. Perger

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 3989270100

Autorisatie: drs. J.Y. Huis in 't Veld

Bevoegde overheid: gemeente Terschelling

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2016

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureau- en inventariserend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Terschelling
- *onderzoekskader*: een bestemmingsplanwijziging
- *datum veldonderzoek*: 23 februari 2016
- *locatie*:
 - *naam*: plangebied Noordlandweg 6 (figuur 1)
 - *plaats*: Midsland
 - *gemeente*: Terschelling
 - *provincie*: Fryslân
 - *oppervlakte plangebied*: 5585 m² (figuur 2)
 - *kaartblad topografische kaart van Nederland, schaal 1:25.000*: 1C
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 148.230/600.265
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 3989270100
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode TEMI en wordt met de vondsten binnen een termijn van twee jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland (zie § 2.5 voor een verdere beschrijving) die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische waarden. Ten behoeve van de bestemmingsplanwijziging is daarom op basis van de gemeentelijke richtlijnen een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Doel van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het plangebied. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en de gaafheid ervan van belang en dient te worden onderzocht of in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn. Indien dit het geval is moet worden getracht een indruk te krijgen van de aard, omvang, diepteligging, datering en kwaliteit (gaafheid en conservering) hiervan.

1.3 Onderzoeksvragen

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
		1945	
Nieuwe tijd	C	1850	
	B	1650	
	A	1500	
Middeleeuwen	Laat B	1250	
	Laat A	1050	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
		C: Karolingische tijd	725
		B: Merovingische tijd	525
		A: Volksverhuizingstijd	450
	Romeinse tijd	Laat	270
Midden		70 na Chr.	
Vroeg		15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
Midden		250.000	
Oud			

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebruikt.

2.2 Geomorfologie, bodem en AHN

- *geomorfologie ontleend aan het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS3)*: het plangebied ligt in zone die bestempeld is als strandwal al dan niet met vervlakte duinen (code 3K28).
- *bodem ontleend aan ARCHIS3*: het plangebied bevindt zich in een gebied met vlakvaaggronden met leemarm en zwak lemig zand (code Zn21).
- *Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; <http://www.ahn.nl>)*: op het AHN3 is te zien dat het maaiveld in zuidoostelijke richting afloopt van circa 1,6 m +NAP naar circa 1 m +NAP. Het ontbreken van microreliëf wijst mogelijk op egalisatie in het verleden. Het perceel waarin het plangebied zich bevindt, ligt in zijn geheel enkele decimeters lager dan het gebied direct ten westen, noorden en oosten ervan. Ten opzichte van het perceel ten zuiden van het plangebied is geen hoogteverschil waarneembaar. Ook in een ruimere omgeving heeft het maaiveld een vergelijkbare hoogte. Waarschijnlijk is het gebied ten westen, noorden en oosten van het plangebied opgehoogd ten behoeve van bewoning.

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen volgens ARCHIS3 in een straal van 300 m rond het plangebied*: geen
- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS3*: in de omgeving van het plangebied heeft wel eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden, maar de desbetreffende rapporten konden niet worden geraadpleegd.

2.4 Historische situatie

Voor het onderzoek naar de historische situatie is gebruik gemaakt van diverse historische en topografische kaarten en de Kadastrale Minuut uit 1812 (zie <http://www.hisgis.nl>, <http://www.frieslandopdekaart.nl> en <http://www.topotijdreis.nl>).

- *historisch gebruik*: het gebied waarin het plangebied ligt is volgens het historische en topografische materiaal altijd in gebruik geweest als grasland of akker. Het slotenpatroon is in de loop van de 19e en de 20e eeuw een paar keer gewijzigd (van oost-west georiënteerde sloten naar noord-zuid georiënteerde sloten en vervolgens van kleinere naar grotere percelen).

- *consequentie voor de archeologie (verwachting, verstoringen, resten van historische bebouwing)*: het is onduidelijk wat de effecten van het gebruik als akker zijn geweest. Het is niet uitgesloten dat de top van een eventueel aanwezig archeologisch niveau als gevolg van verploeging (en egalisatie?) is verstoord.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: grasland
- *toekomstig gebruik*: het plangebied zal worden heringericht als campingterrein. Hierbij zullen grondwerkzaamheden plaatsvinden ten behoeve van bebouwing, nutsvoorzieningen (zoals rio-lering), paden en sloten. Ook zal het terrein worden geëgaliseerd (deels met grond aangevuld).
- *consequentie voor de archeologie (verstoring, methodiek veldonderzoek)*: het huidige gebruik als grasland heeft waarschijnlijk geen effect op eventueel aanwezige archeologische waarden, maar het toekomstige gebruik mogelijk wel.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *archeologische verwachting*: volgens de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Terschelling (Veenstra, 2010) ligt het plangebied grotendeels in een zone met een hoge verwachting. Het meest zuidoostelijke (laagste) deel van het plangebied ligt in een zone met een middelhoge verwachting.
- *gespecificeerde archeologische verwachting*: op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen in het plangebied archeologische vindplaatsen uit de periode Middeleeuwen-Nieuwe tijd voorkomen. Dergelijke vindplaatsen kunnen zowel vanaf het maaiveld als onder de verstoorde toplaag/bouwvoor worden aangetroffen. Ook kunnen ze zich op enige diepte in het zand bevinden, indien er na de bewoning overstuivingen hebben plaatsgevonden. Eerstge-noemde vindplaatsen zullen deels zijn verstoord en hebben waarschijnlijk een slechte conser-vering. Eventuele vindplaatsen op enige diepte kunnen gaaf zijn (niet-verstoord) en hebben waarschijnlijk een gemiddelde conservering. Een archeologische laag of een relevant archeolo-gisch niveau is bijvoorbeeld te herkennen aan een laag of niveau met archeologische indicato-ren, een oud loopvlak, een humeus en/of verrommeld niveau of een niveau met bodemvorming.
- *archeologisch advies*: volgens de gemeentelijke en provinciale richtlijnen (FAMKE: Friese Archeologische MonumentenKaart Extra; <http://www.fryslan.nl/famke>) is voor het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd geen onderzoek noodzakelijk. Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 2 nodig (6 boringen per ha of minimaal 6 boringen per plangebied).

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: gelijkmatig verdeeld over het plangebied
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor Ø 3 cm en gutsboor Ø 2 cm
- *totaal aantal boringen*: 8
- *geboorde diepte*: 1,5 m –Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-/Y- en Z-coördinaten boringen gemeten met*: RTK-GPS

3.2 Resultaten

Bodemopbouw

De laagopeenvolging (lithologie) en interpretatie (lithogenese) in het plangebied wordt van boven naar beneden beschreven. De top bestaat uit een 0,23 tot 0,42 m dikke bouwvoor (lichtbruingrijs tot grijsbruin, zwak tot matig humeus, zwak siltig, matig fijn zand). In boring 2 ligt onder de bouwvoor een 0,17 m dikke laag verstoord zand (lichtbruingrijs, zwak humeus, matig fijn zand met plantenresten). Onder de bouwvoor/verstoorde zandlaag bevindt zich een 0,12 tot 0,38 m dikke laag geel zand (zwak siltig, matig fijn zand). Dit zand maakt waarschijnlijk deel uit van de natuurlijke ondergrond en betreft een overstuivingslaag (duin). De datering van deze overstuiving is onbekend. Onder de overstuivingslaag ligt een pakket lichtgrijs zand (zwak siltig, matig fijn zand) die deel uitmaakt van een duin en/of strandwal. Dit zandpakket is niet homogeen: in het algemeen komen op enige diepte plantenresten en humusvlekken voor. In de boringen 2 en 3 is het zand deels venig (lichtgrijs tot lichtbruingrijs, zwak humeus, zwak siltig, matig fijn zand met plantenresten). In de boringen 4, 5, 6 en 8 bevindt zich in de top of op enkele decimeters diepte in het pakket lichtgrijs zand een 0,22 tot 0,58 m dik humeus pakket. Het humeuze pakket is opgebouwd uit dunne lagen kleilig veen (bruin tot grijsbruin, zwak tot sterk kleilig veen), zandig veen (bruin, zwak zandig veen), bruin mineraalarm veen, humeuze/venige klei (bruingrijze, zwak humeuze, matig siltige, matig slappe klei met veenbrokken en plantenresten) en/of venig zand (lichtbruingrijs tot bruingrijs, zwak tot matig humeus, zwak siltig, matig fijn zand met plantenresten). Op basis van deze gegevens kan worden gesteld dat (delen van) het pakket lichtgrijs zand onder natte omstandigheden is gevormd. Het is echter onduidelijk of het een eolische (wind) of aquatische (water) afzetting is. In het pakket is geen relevant archeologisch niveau herkend. In boring 2 ontbreekt de overstuivingslaag en ligt het pakket lichtgrijs zand direct onder de bouwvoor/verstoorde zandlaag. De overstuivingslaag is hier volledig verstoord (opgenomen in de verstoorde toplagen).

Archeologie

In het plangebied zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats aangetroffen, aangezien geen archeologische lagen of niveaus zijn herkend.

4 Samenvatting

4.1 Conclusies

In deze paragraaf worden de conclusies gepresenteerd in de vorm van de antwoorden op de onderzoeksvragen (zie § 1.3).

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?

Tijdens het veldonderzoek zijn geen relevante archeologische lagen of niveaus aangetroffen.

2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?

Ja: de archeologische verwachting kan binnen het plangebied worden bijgesteld naar laag.

3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Nee: er zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats aangetroffen.

4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

Nee: archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht (zie § 4.2).

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek geven geen aanleiding om archeologische maatregelen (planaanpassing, vervolgonderzoek, etc.) aan te bevelen. Wanneer bij de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de bevoegde overheid (gemeente Terschelling).

Contactpersoon RAAP: drs. H.W. Veenstra (0512-589140).

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Veenstra, H.W., 2010. Verdiepingsslag FAMKE Terschelling, gemeente Terschelling; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek ten behoeve van aanzet verdiepingsslag. *RAAP-rapport 1964*. RAAP, Weesp.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

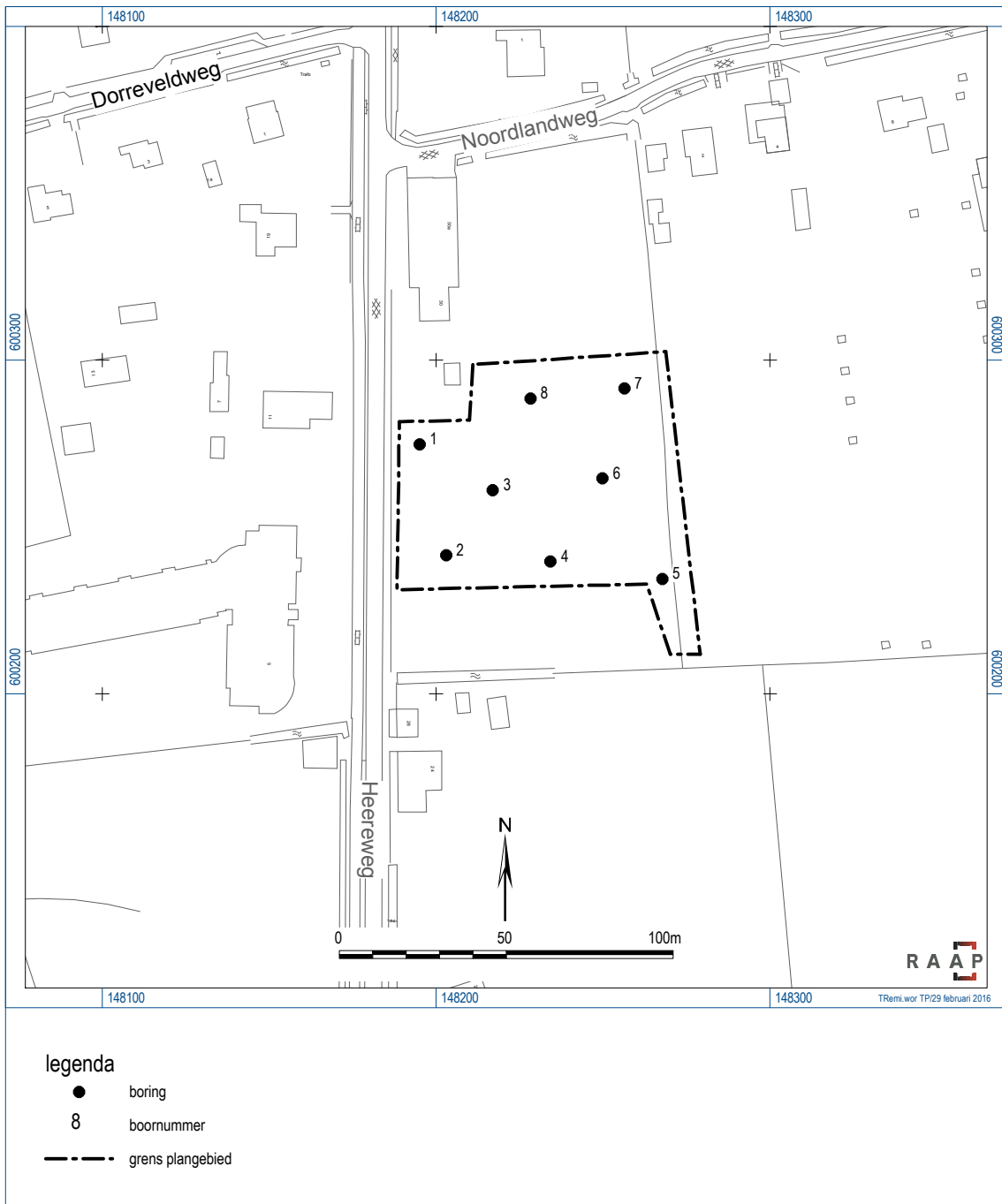
Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel).

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

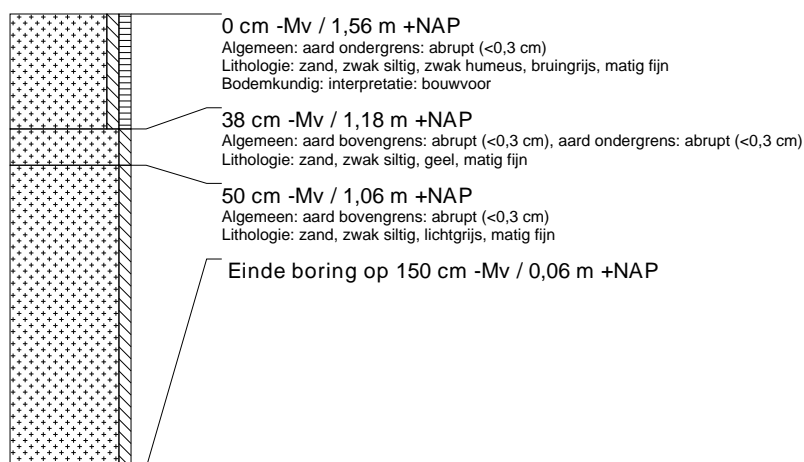

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen (inclusief litho- logisch profiel)

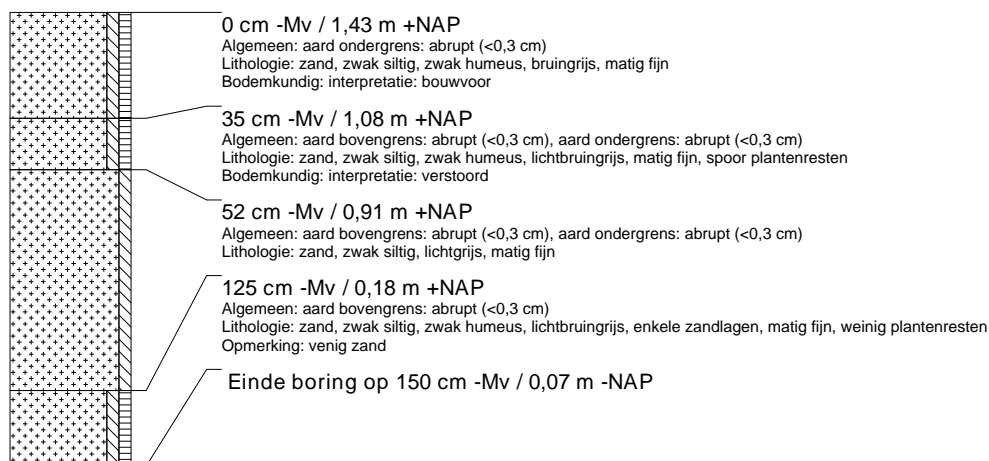
boring: TEMI-1

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.195,02, Y: 600.274,76, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,56, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

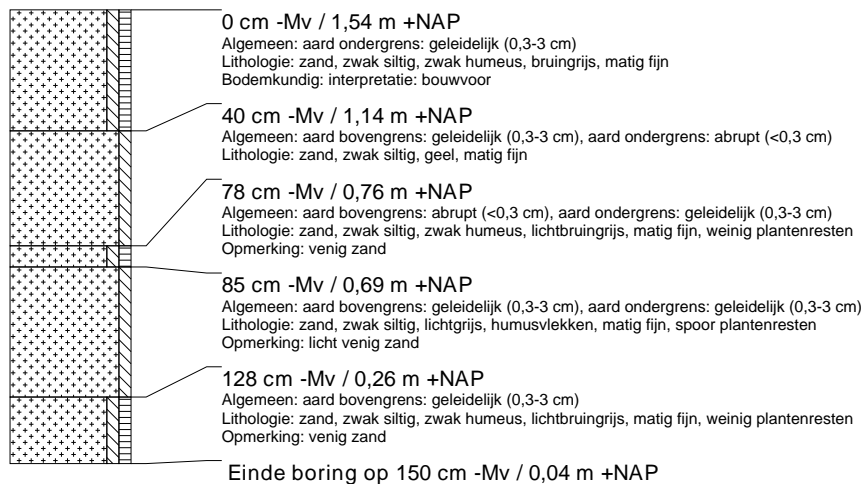
boring: TEMI-2

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.203,04, Y: 600.241,52, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,43, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

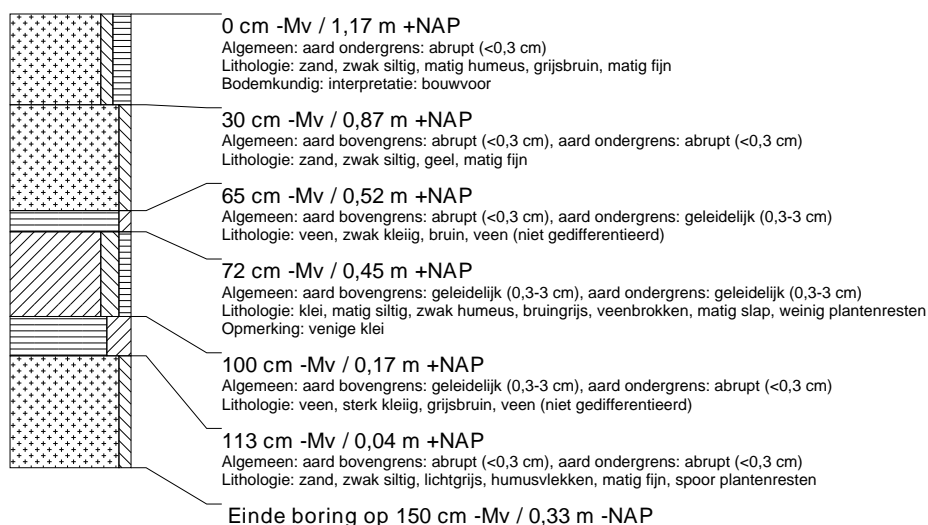
boring: TEMI-3

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.217,02, Y: 600.261,03, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,54, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

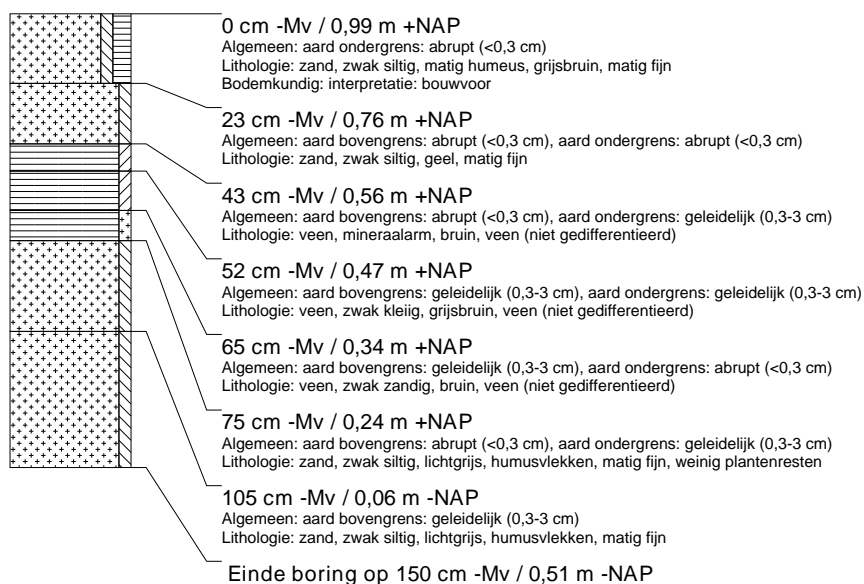
boring: TEMI-4

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.234,27, Y: 600.239,66, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,17, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

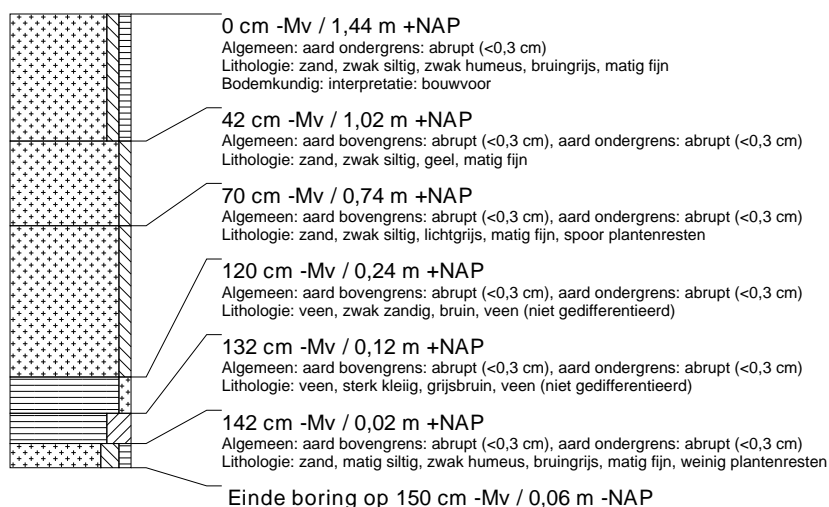
boring: TEMI-5

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.267,72, Y: 600.234,54, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 0,99, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

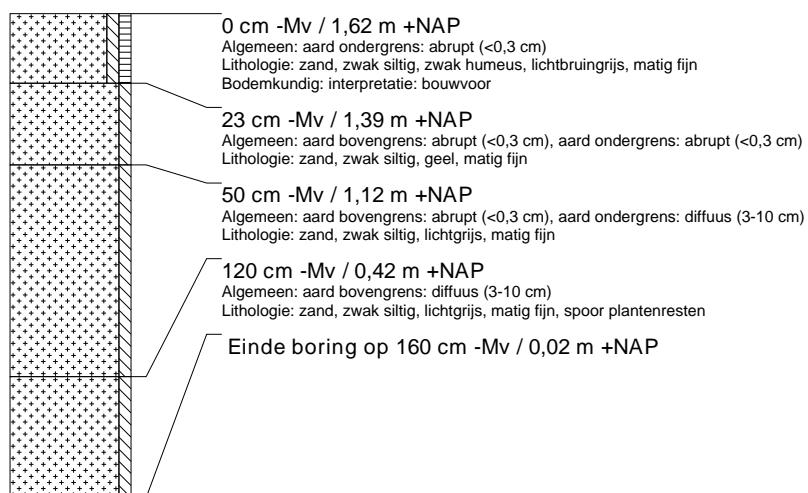
boring: TEMI-6

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.249,86, Y: 600.264,56, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,44, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

boring: TEMI-7

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.256,39, Y: 600.291,48, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,62, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

boring: TEMI-8

beschrijver: HWV, datum: 23-2-2016, X: 148.228,21, Y: 600.288,44, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 1C, hoogte: 1,58, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Terschelling, plaatsnaam: Midsland, opdrachtgever: Camping Veldzicht B.V., uitvoerder: RAAP Noord

